

गुर्भाकोट नगरपालिका स्थानीय राजपत्र

खण्ड : ४

संख्या : १

मिति : २०७७।०४।०९

भाग-१

गुर्भाकोट नगरपालिकाको टोल विकास संस्था संचालन कार्यविधि, २०७६

प्रस्तावना :

सामूहिक प्रयासमा टोलको संस्थागत, सामाजिक तथा आर्थिक विकास, स्थानीयस्तरमा पूर्वाधार एवं शहरी विकास तथा सुशासन प्रवर्द्धन गर्न नगरपालिका भित्रका वस्तीहरूमा निश्चित भौगोलिक क्षेत्रभित्र रहेका सबै घरधुरी सदस्य रहने गरी स्थानीयस्तरमा बडा समितिको मातहत तथा सहयोगीको रूपमा रहने गरि तिनै संस्थाहरूबाट सेवा सुविधाको पहुँच बढाउन वान्छनीय भएकाले, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १०२ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी गुर्भाकोट नगरकार्यपालिकाले यो कार्यविधि बनाएको छ ।

१ संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ :

क) यो कार्यविधिको नाम 'गुर्भाकोट नगरपालिकाको टोल विकास संस्था सञ्चालन कार्यविधि-२०७६' रहेको छ ।

ख) यो कार्यविधि तुरुन्त लागु हुने छ ।

२. परिभाषा :

विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा :

क. 'टोल विकास संस्था' भन्नाले दफा ३ बमोजिम गठित समितिलाई सम्भन्नुपर्छ ।

ख. 'टोल विकास संस्था कार्यसमिति' भन्नाले दफा ३ (ख) बमोजिम गठित

समितिलाई सम्भन्नुपर्छ ।

ग. 'संस्था' भन्नाले टोल विकास संस्थालाई सम्भन्नुपर्छ ।

घ. 'साधारणसभा' भन्नाले टोल विकास संस्थाका प्रत्येक घरधुरीबाट प्रतिनिधित्व गर्ने साधारण सदस्यसहितको वार्षिक भेलालाई जनाउँदछ । सो शब्दले विशेष साधारणसभा र टोल भेलासमेतलाई जनाउनेछ ।

ङ. 'सामुदायिक विकास अभियान' भन्नाले परिश्रम, स्वयम्सेवा, सहकार्य र ईमान्दारिताका साथ मुल्य र मान्यतामा आधारित अभियान कार्यक्रम भन्ने बुझाउँछ ।

च. 'पूर्ण सरसफाई उन्मुख अवस्था' भन्नाले सफा र स्वच्छ, पूर्ण सरसफाई उन्मुख दुवै चरणका सूचकहरु पुरा गरेपछि सम्बन्धित समितिबाट अनुमोदन एवं प्रमाणीकरण भएको अवस्थालाई जनाउँछ ।

छ. 'सामाजिक समावेशीकरण' भन्नाले समुदायका सबै लिङ्ग, जात, जाति, वर्ग, धर्म, व्यवसाय र सबै क्षेत्रका व्यक्तिको पहुँच रहेको अवस्था बुझाउँछ ।

२. उद्देश्य :

टोल विकास संस्था गठन गर्नुका मुख्य उद्देश्यहरु निम्न अनुसार छन् ।

क) टोल तथा वस्तीस्तरमा विभिन्न निकायहरुबाट प्रवाह हुने सेवामा टोलवासीको पहुँच अभिवृद्धि गर्ने ।

ख) टोलवासीहरुमा उद्यमसिलताको विकास गराई टोलस्तरमा लघुउद्यमको सृजना, विकास र प्रवर्द्धन गर्ने ।

ग) टोल वस्तीस्तरमा समानता, समताको भावना जागृत गराई आपसी सद्भाव, समझदारी, समन्वय र मेलमिलाप कायम गराउने ।

घ) आर्थिक सामाजिक सवालमा सबै टोलवासीहरुलाई निर्णय प्रक्रियामा समान अवसर र अधिकार प्रदान गर्ने ।

ङ) टोलको सामाजिक, साँस्कृतिक, आर्थिक र विकास निर्माणका कार्यमा पारदर्शिता कायम गरि सुशासनलाई बढवा दिने ।

च) वस्ती तथा टोलस्तरमा सबै संस्थाहरुको प्रवेशद्वारको रूपमा टोल

विकास संस्थालाई विकास गर्दै विभिन्न निकायहरुबाट संचालन हुने विकास कार्यमा सहयोग गर्ने ।

- छ) टोल विकास संस्थाहरुले सहभागितात्मक योजना तर्जुमा, अनुगमन एवं मूल्याङ्कन प्रक्रियामा सहयोग पुऱ्याउने ।
- ज) टोलका सदस्यहरुको गरिवीलाई नेपाल सरकारले तोकेको आधारमा वर्गीकरण गरि तिनीहरुको अभिलेख तयार गर्ने ।
- झ) टोलको समग्र विकासलगायत सामुदायिक विकास अभियानका कार्यक्रम कार्यान्वयनको लागि सक्रिय हुने ।
- ञ) वातावरण र सरसफाई, बालमैत्री नगर र वडा घोषणा, प्राङ्गरिक खेती विस्तार, नश्ल सुधार, उद्यमशिलता विकासका अभियान संचालन गर्ने ।
- ट) टोल विकास संस्थामा रहेका सामुदायिक, सार्वजनिकस्थल, सम्पत्तीहरुको संरक्षण संवर्द्धन गर्ने ।

३. टोल विकास संस्थाको गठन :

टोल विकास संस्थाको गठन देहाय बमोजिम हुनेछ ।

क) नगरपालिका क्षेत्रभित्रका टोलस्तरमा रहेका घरपरिवारका सदस्यहरुबाट टोल विकास संस्थाको गठन गरिनेछ । सामान्यतया निश्चित भौगालिक क्षेत्रको टोलमा न्यूनतम ३० घरधुरी नभएसम्म सो टोलमा टोल विकास संस्था गठन गर्न सकिने छैन । तर कुनै निश्चित भौगालिक क्षेत्रको टोलमा १०० भन्दा बढी घरधुरी भएको हकमा न्यूनतम १०० घरधुरी कायम गरी बढी हुने न्यूनतम घरधुरी संख्या (३०) लाई आधार मानेर मात्र अर्को टोल विकास संस्था गठन गर्न सकिनेछ । टोल विकास संस्था गठन गर्दा सकेसम्म टोलका सम्पूर्ण घरधुरीलाई एक घर एक सदस्यको रूपमा समेट्नु पर्नेछ । सो सम्भव नभए कम्तिमा ८०५ घरधुरी सहभागी गराई टोल विकास संस्था गठन गरिनेछ । महिला सहभागिता हुन सक्ने अवस्थामा टोल विकास संस्थामा सहभागी भएका मध्ये न्यूनतम ५० प्रतिशत महिला आवद्ध गराउनुपर्नेछ ।

ख) पहिलो पटकका लागि टोल विकास संस्था गठन गर्दा समुदायको

व्यापक भेलाबाट अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, कोषाध्यक्ष, सचिव र सदस्य गरी अधिकतम ११ सदस्यीय एक कार्यसमिति गठनहुनेछ । उक्त कार्य समितिमा न्यूनतम ३३ प्रतिशत महिलाको प्रतिनिधित्व गराउनु पर्नेछ । समितिमा यथासंभव सबै वर्ग र समुदायको सामाजिक समावेशीकरण हुने गरी प्रतिनिधित्व गराउनु पर्नेछ ।

- ग) कार्यसमितिका सदस्यबाहेक सम्बन्धित टोलका टोल विकास संस्थामा आबद्ध भएका सबै घरधुरी संस्थाका साधारण सदस्य हुनेछन् ।
- घ) टोल विकास कार्यसमितिको पदावधि २ वर्षको हुनेछ । साधारणसभाको सर्वसम्मत वा सो नभएमा बहुमतबाट नेतृत्व परिवर्तन हुनेछ । एक पटक अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, सचिव र कोषाध्यक्ष भएको व्यक्ति पुनः सोही पदमा २ वर्षको अवधि व्यतित नभई निर्वाचित हुने छैन । कार्यसमितिमा अध्यक्ष, सचिव र कोषाध्यक्ष मध्ये कुनै एक जना अनिवार्य रूपमा महिला वा दलित, जनजाती र लोपोन्मुख तथा सिमान्तकृत समुदायको हुनुपर्नेछ ।
- ङ) निर्वतमान अध्यक्षको संयोजकत्वमा ३ सदस्यीय सल्लाहकार समितिको गठन गरिनेछ । सल्लाहकार समितिको संयोजक टोल विकास कार्यसमितिको बैठकमा आमन्त्रित सदस्यको रूपमा सहभागी हुनेछ ।
- च) टोल विकास संस्थाको व्यवस्थापन ढाँचालाई स्पष्ट पार्ने (अनुसूचि-१) मा उल्लेखित नमुना विधानका आधारमा टोल विकास संस्थाको विधान तयार गनुपर्नेछ ।

४. दर्ता र सूचिकृत :

टोल विकास संस्थाको दर्ता र सूचिकृत देहाय बमोजिम हुनेछ :

- क) टोल विकास संस्थाको बैठकमा सर्वसम्मत निर्णय गराई संस्थाको विधान र वडा समितिको सिफारिसमा नगरपालिकाले दर्ता र सूचिकृत गर्नेछ । टोल विकास संस्थालाई नगरपालिकामा दर्ता र सूचिकृत गर्दा पेश गर्ने निवेदनको नमूना (अनुसूचि-२) मा उल्लेख गरिएको छ । टोल विकास संस्थाबाट निर्णय गरी दर्ताका लागि निवेदन पेश गरेमा नगरपालिकाले (अनुसूचि-३) बमोजिमको टोल विकास संस्था दर्ता प्रमाणपत्र प्रदान गर्नेछ ।

ख) टोल विकास संस्थाले यस कार्यविधि बमोजिमका उद्देश्य विपरित कुनै काम गरेमा वा प्रचलित कानुनले गर्न नपाउने कार्य गरेमा वडा समितिको सिफारिसमा नगरपालिकाले टोल विकास संस्थाको दर्ता खारेज गर्न सक्नेछ। दर्ता खारेज भएको ३० दिनभित्र सो स्थानमा नयाँ टोल विकास संस्था गठन गर्नुपर्नेछ।

ग) संस्था दर्ता गर्नको लागि वडाको सिफारिस र संस्था गठनको निर्णय प्रतिलिपिसहित तोकिएको मितिमा नगरपालिकामा अनुसूची-२ बमोजिमको निवेदन पेश गर्नुपर्नेछ। साथै संस्था दर्ता गर्दा गुर्भाकोट नगरसभाले पारित गरे बमोजिमको शुल्क दस्तुर लाग्नेछ।

५. टोल विकास संस्थाको काम कर्तव्य र अधिकार :

टोल विकास संस्थाले आफ्नो टोल क्षेत्रको समग्र विकास र सदस्यहरुको हितका लागि देहायका कार्यहरुगर्नेछन् :

क) टोलमा धनी गरिबको भावना हटाई सबै सदस्यहरुलाई निर्णय प्रक्रिया र श्रोतमा समान अधिकार प्रदान गर्ने।

ख) विभिन्न सरकारी एवं गैरसरकारी निकायहरूसँग सुमधुर सम्बन्ध स्थापित गरी टोलको विकासको लागि सहजीकरण गर्ने।

ग) टोलमा उच्चम विकाससँग सम्बन्धित योजनाहरु संचालन गर्न आवश्यक सहजीकरण गर्ने।

घ) टोलको विकासका लागि विभिन्न श्रोतबाट प्राप्त श्रोतको उच्चतम सदुपयोग गर्ने।

ङ) टोलको सामुहिक समस्या पहिचान गरी प्राथमिकताका आधारमा टोल विकास योजना तर्जुमा गर्ने।

च) पूर्ण सरसफाई उन्मुख अवस्था, एचआईभी एड्स, अन्धविश्वास, बालविवाह, बहुविवाहजस्ता सामाजिक समस्याको पहिचान गरि सुधारका कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने।

छ) टोलको आर्थिक तथा सामाजिक तथ्याङ्क अध्यावधिक गर्न सूचना अभिलेख गर्ने।

- ज) सहभागितात्मक योजना तर्जुमा गर्दा प्राथमिकताको आधारमा आयोजनाहरुको पहिचान गरी वडामा सिफारिस गर्ने ।
- झ) टोलमा विभिन्न सरकारी तथा गैरसरकारी संस्थामार्फत हुने कार्यक्रमहरु टोल विकास संस्थामार्फत संचालन हुने वातावरण श्रृजना गर्ने ।
- ञ) आफ्नो वडा तथा टोललाई सामुदायिक विकास अभियानसँग सम्बन्धीत स्वास्थ्य तथा वातावरणमैत्री, बालमैत्री, प्राङ्गारिक खेती विस्तार, नश्ल सुधार, उच्चमशिलता बनाउने कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने ।
- ट) टोलमा भवन निर्माण मापदण्ड, सामाजिक सुरक्षा भत्ता आदि सामाजिक सरोकारका विषयमा चेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गर्ने ।
- ठ) टोलमा रहेका सार्वजनिक, ऐलानी जग्गाको संरक्षणमा नगरपालिकालाई सहयोग गर्ने ।
- ड) नगरपालिकाको राजश्व परिचालनका लागि सहयोग प्रदान गर्ने ।
- ढ) संस्थामा प्राप्त रकमको संस्थाको नीति बमोजिम रकम खर्च गर्ने, लेखा राख्ने र लेखा परीक्षण गराउने ।
- ण) नगरपालिकासँग भएको साभेदारी र सम्झौता अनुसार अन्य कार्य गर्ने ।
६. संस्थाको पदाधिकारीको काम, कर्तव्य र अधिकार :
- संस्थाको पदाधिकारीको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछन् :
- क) अध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार :
- १) संस्थाको नियमित बैठक बोलाउने ।
 - २) बैठकको अध्यक्षता गरी बैठक संचालन गर्ने ।
 - ३) बैठकमा अनुशासनको पालना गर्न लगाउने र छलफलका विषयहरु टिपोट गर्ने वा गर्न लगाउने ।
 - ४) छलफल हुँदा सबैको विचार संकलन गर्ने र सर्वसम्मत निर्णय गर्न पहल गर्ने ।
 - ५) निर्णयहरु लागु गर्ने र गर्न लगाउने ।
 - ६) सचिव र कोषाध्यक्षलाई आवश्यक अनुसार सहयोग पुऱ्याउने ।

७) संस्थाले आर्जन वा प्राप्त गरेको नगद वा जिन्सी सामानहरूको सुरक्षाको प्रवन्ध मिलाउने ।

द) आवश्यक कार्यमा संस्थाको प्रतिनिधित्व गर्ने वा गराउने ।

९) विशेष बैठकहरूको आवश्यकता परेमा सबै सदस्यहरूको सहमतिमा बैठक बोलाउने ।

ख) संस्थाको उपाध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार :

१. अध्यक्षको अनुपस्थितिमा बैठकको अध्यक्षता गर्ने ।

२. संचालित योजना कार्यक्रम तथा संस्थाको काम कारवाहीको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने ।

३. संस्थाभित्र र अन्य सरकारी, गैरसरकारी तथा सामुदायिक संघ-संस्थाहरूसंग समन्वय र सहजीकरण गर्ने ।

४. अन्य तोकिए बमोजिमको कार्य गर्ने ।

ग) संस्थाको सचिवको काम, कर्तव्य र अधिकार :

१. अध्यक्षको आदेश अनुसार बैठक बोलाउने ।

२. एक तिहाई सदस्यहरूले विशेष बैठकका लागि लिखित माग गरेमा विशेष बैठक बोलाउने ।

३. बैठक पुस्तिकामा उपस्थिति गराउने ।

४. छलफलको प्रस्तावहरू संकलन गरी बैठकमा पेश गर्ने र बैठकको निर्णय प्रमाणित गराउने ।

५. संस्थाको क्रियाकलापका बारेमा सदस्यलाई जानकारी गराउने ।

६. तोकिएको अन्य कार्य गर्ने ।

घ) संस्थाको कोषाध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार :

१) संस्थाले गरेको आर्थिक कारोबारको लेखा परीक्षण गराउने ।

२) बैकमा संयुक्त रूपमा खाता संचालन गर्ने ।

३) अन्य सदस्यहरूसंग समन्वय राखी सहयोग लिने दिने ।

४) संस्थाको नगद र जिन्सी सामानको जिम्मा लिई सुरक्षण गर्ने ।

ड) संस्थाको सदस्यहरुको काम, कर्तव्य र अधिकार :

- १) नगरपालिकासंग भएको साभेदारी र सम्झौतापत्रमा उल्लेखित सर्त अनुसार गनुपर्ने कामहरु गर्ने ।
- २) संस्थाको हिसाव किताब चेक गर्ने ।
- ३) संस्थाका पदाधिकारीहरुले गरेका कामको मुल्याङ्कन नियमित रुपमा गर्ने ।
- ४) संस्था संचालनका लागि आवश्यकता अनुसार नीति बनाउन सहयोग गर्ने ।
- ५) बैठकमा उपस्थित भई प्रत्येक छलफलमा भाग लिने ।

७. टोल विकास कार्य समितिको बैठक :

टोल विकास कार्य समितिको बैठक व्यवस्थापन देहाय बमोजिम हुनेछ :

- क) टोल विकास संस्थाका सदस्यहरुको हित एवम् समन्वयका लागि टोल विकास संस्थाको कार्यसमितिको बैठक महिनामा कम्तिमा १ पटकमा नघट्ने गरी बस्नेछ ।
- ख) समितिको बैठकमा आवश्यकता अनुसार नगर कार्यपालिका तथा वडा समितिका सदस्य र अन्य सरोकारवालालाई आमन्त्रित गर्न सकिनेछ ।
- ग) सचिवले संस्थाको बैठकको निर्णयहरु बैठक पुस्तिकामा लेखि प्रमाणित गराउनुपर्नेछ ।
- घ) टोल भेला वा साधारण सभा वा विशेष साधारणसभा संचालन गर्दा तत्काल कायम रहेको सम्पूर्ण सदस्य संख्याको कम्तिमा दुई तिहाई उपस्थितिमा प्रमाणित भएको हुनुपर्नेछ ।

८. आर्थिक व्यवस्थापन :

संस्थाको आम्दानी, खर्च, नाफा, लेखा, लेखा परीक्षणलगायत आर्थिक व्यवस्थापन देहाय बमोजिम हुनेछ :

१) टोल विकास संस्थाको आम्दानी :

- क. विभिन्न सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरु, विभिन्न सामुदायिक संस्था तथा व्यक्तिहरुबाट प्राप्त हुने सहायता र अनुदानलगायत विभिन्न योजना तथा कार्यक्रमहरु कार्यान्वयनका लागि प्राप्त रकम ।

- ख. टोल विकास संस्थाले आयमूलक कार्यहरु संचालन गरी प्राप्त हुने आम्दानी ।
- ग. टोल विकास संस्थाको नाफाबाट प्राप्त समितिको निर्णयानुसार प्राप्त हुने रकम ।
- घ. संस्थाका सदस्यहरुबाट उठेको शुल्क रकम ।
- ङ. संस्थाले अन्य श्रोतबाट जम्मा गरेको रकम ।
- २) खर्च प्रणाली :
- क) विभिन्न सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरु, विभिन्न सामुदायिक संस्था तथा व्यक्तिहरुबाट प्राप्त हुने सहायता र अनुदानलगायत विभिन्न योजना तथा कार्यक्रमहरु कार्यान्वयनका लागि प्राप्त रकम तोकिए बमोजिम खर्च हुनेछ ।
- ख) संस्थाको विकास निर्माणको लागि टोल विकास कोषको रकम संस्थाको निर्णय बमोजिम प्रचलित कानुन बमोजिम खर्च हुनेछ ।
- ग) संस्थाको संचालन, व्यवस्थापन र लेखा परीक्षणका लागि गर्नुपर्ने खर्चहरु प्रचलित कानुन र टोल विकास संस्थाको नीति अनुसार खर्च हुनेछ ।
- ३) नाफा :
- क) टोल विकास संस्थाले आर्जन गरेको आम्दानीबाट खर्च कटाई बाँकी रहेको रकम संस्थाको नाफा मानिनेछ ।
- ख) नाफाको कम्तिमा २ प्रतिशत रकम टोलको पूर्वाधार र सामाजिक क्षेत्रको विकासका लागि खर्च गर्नु पर्नेछ ।
- ४) लेखा व्यवस्थापन :
- संस्थाको लेखा व्यवस्थापन देहाय बमोजिम हुनेछ :
- क. संस्थाको अध्यक्ष, सचिव र कोषाध्यक्षको संयुक्त दस्तखतबाट खाता संचालन गर्नु पर्नेछ ।
- ख. कोषाध्यक्षले सबै प्रकारको नगदी तथा जिन्सी आम्दानी, सम्पूर्ण विकास खर्चको विवरण संस्थाको संचालन तथा व्यवस्थापनमा भएको प्रशासनिक खर्चहरुको स्पष्ट लेखा राख्नु पर्दछ ।

ग. कोषाध्यक्षले राखेको आम्दानी खर्चको हिसाव टोल विकास संस्थाको बैठकमा पेश गर्नु पर्दछ ।

घ. लेखा परीक्षण गराउनुअघि अनिवार्य सामाजिक परीक्षण गराउनु पर्नेछ ।

५) लेखा परीक्षण :

संस्थाको लेखा परीक्षण देहाय बमोजिम हुनेछ ।

क) नगरपालिकाको सिफारिसमा संस्थाले नियुक्त गरेको लेखा परीक्षकबाट लेखा परीक्षण गराउनुपर्नेछ ।

ख) संस्थाले आफ्नो वार्षिक लेखा परीक्षणको प्रतिवेदन नगरपालिकामासमेत पेश गर्नुपर्नेछ ।

९. पुरस्कार, सम्मान र कदर :

टोल विकास संस्थाका व्यक्ति वा संस्था आदिलाई समुदायको विकासमा उत्कृष्ट कार्य गर्नेलाई वडा समिति वा नगरपालिकाबाट सम्मान एवं पुरस्कृत गर्न सकिनेछ ।

१०. अनुगमन तथा मूल्यांकन :

क) वडा समितिले आफ्नो क्षेत्रभित्रका टोल विकास संस्थाको नियमित रूपमा अनुगमन गरी प्राप्त कमि कमजोरीहरूको सुधारका लागि सुझावहरू दिन सक्नेछ ।

ख) नगरपालिकाले समग्र नगर क्षेत्रभित्रको टोल विकास संस्थाहरूको आवश्यकता अनुसार अनुगमन गर्नुका साथै वडा समिति वा टोल विकास संस्थाहरूलाई पृष्ठपोषण प्रदान गर्न सक्नेछ ।

११. संशोधन:

यस कार्यविधिलाई व्यवस्थित र प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्न आवश्यकता अनुसार नगर कार्यपालिकाले संशोधन वा खारेज गर्न सक्नेछ ।

१२. बचाउ तथा खारेजी :

यस कार्यविधिमा व्यवस्था भएका बुदाँहरू प्रचलित कानुनसँग बाभिएको हदसम्म स्वतः अमान्य हुनेछ ।

अनुसूची - १

..... टोल विकास संस्थाको विधानको नमूना

प्रस्तावना:

स्थानीय रूपमा उपलब्ध श्रम, सीप र साधन तथा अवसरहरूलाई अधिकतम परिचालन गर्दै नगरको सामाजिक, साँस्कृतिक तथा आर्थिक र भौतिक व्यवस्थालाई एक अर्काको परिपुरकको रूपमा विकसित गरी गरिवी न्यूनीकरणका प्रयासमा ठोस योगदान र सहभागितामुलक योजना तर्जुमा गर्ने तथा आफ्नो टोलको समग्र विकास गर्ने वातावरण सृजना गर्न यो टोल विकास संस्थाको स्थापना गरी संचालन गर्न वाञ्छनीय भएकोले यो विधान बनाईएको छ ।

१. प्रारम्भिक :

संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ :

(क) यो विधान टोल विकास संस्थाको विधान हुनेछ ।

(ख) यो संस्थाको नाम हुनेछ ।

(ग) यो विधान टोल विकास संस्थाको साधारणसभाबाट स्वीकृत भएको मितिदेखि लागू हुनेछ ।

(घ) यस संस्थाको कार्यालय मा हुनेछ ।

(ङ) यस संस्थाको सिमाना देहाय बमोजिम हुनेछ :

पूर्व पश्चिम.....

उत्तर दक्षिण

२. परिभाषा :

विषय र प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस विधानमा :

१. 'संस्था' भन्नाले टोल विकास संस्थालाई सम्झनु पर्दछ ।

२. 'विधान' भन्नाले टोल विकास संस्थाको विधानलाई सम्झनु पर्दछ ।

३. 'साधारणसभा' भन्नाले संस्थाको साधारण सदस्यको भेलालाई सम्झनु पर्दछ ।

४. 'समिति' भन्नाले टोल विकास संस्थाको कार्यसमिति सम्भन्नु पर्दछ ।
 ५. 'बैठक' भन्नाले संस्थाको संयुक्त वा छुट्टाछुट्टै बैठक सम्भन्नु पर्दछ ।
 ६. 'पदाधिकारी' भन्नाले कार्यसमितिका अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, कोषाध्यक्ष, सचिव र सदस्यलाई सम्भन्नु पर्दछ ।
३. संगठित संस्था हुने :
- क) संस्थाको आफ्नै छुट्टै छाप हुनेछ । साथै संस्थाले व्यक्ति सरह आफ्नो नामवाट कार्य गर्न सक्नेछ ।
 - ख) संस्थाले चल-अचल सम्पत्ती प्राप्त गर्न, उपभोग गर्न सक्नेछ । तर संस्थाले आफ्नो अचल सम्पत्ती विक्री गर्न भने पाउने छैन । संस्था विगठन भए सो संस्थाको सम्पूर्ण चल अचल सम्पत्ती नगरपालिकामा हस्तान्तरण हुनेछ ।
४. संस्थाको उद्देश्यहरु :
- संस्थाको संस्थागत, सामाजिक तथा आर्थिक विकासका लागि देहाय बमोजिमको उद्देश्य हुनेछ :
- क) टोलस्तरमा सक्षम र दिगो स्वायत्त संस्थाको विकास गर्ने ।
 - ख) टोलका व्यक्तिहरुको आयमा बृद्धि गर्ने कार्यक्रम संचालन गरी गरिबी न्यूनिकरणमा मद्दत पुऱ्याउने ।
 - ग) स्थानीयस्तरको विकास प्रक्रियालाई दिगो र आत्मनिर्भर बनाउन स्थानीय स्तरको समुदायको व्यक्तिहरुको क्षमता विकास कार्यक्रम कार्यान्वयनमा टेवा पुऱ्याउने ।
 - घ) संस्थाहरुलाई सहभागितात्मक योजना तर्जुमा, अनुगमन तथा मुल्याङ्कन प्रक्रियामा सक्रिय सहभागित बनाउने ।
५. टोल विकास सस्था तथा कार्य समितिको गठन :
- टोल विकास सस्था तथा कार्य समितिको गठन गुर्भाकोट नगरपालिकाको टोल विकास संस्था कार्यविधि २०७६ को दफा ३ बमोजिम हुनेछ ।

६. संस्थाको कार्यहरु :

टोल विकास संस्थाको कार्यहरु देहाय बमोजिम हुनेछन् ।

१. प्रत्येक टोलस्तरमा सम्भव भएसम्म सबै घरपरिवार सहभागी भएको टोल विकास संस्था गठन गर्ने ।
२. संस्थाको सदस्यहरुलाई उद्यमशिलतातर्फ अग्रसर गराउन आवश्यक पहल गर्ने सोही बमोजिमको कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने ।
३. टोलमा आईपरेको समस्याहरु समाधान गर्न एक अर्कामा भाईचारा सम्बन्ध कायम गरी सभ्य समाजको सृजना गर्ने ।
४. उपलब्ध श्रोतको समुचित परिचालन गर्दै टोलको समग्र विकास निर्माणका लागि टोल विकास योजना बनाउने ।
५. एच.आइ.भी./एड्स, अशिक्षा, अन्धविश्वास, छाउपडी प्रथा, बालविवाह बहुविवाह जस्ता सामाजिक समस्याका बारेमा सम्पूर्ण टोल विकास संस्थाको सदस्यहरुलाई चेतना अभिवृद्धि गर्ने ।
६. आफ्नो टोल तथा सार्वजनिक संस्थामा वृक्षारोपण गर्ने ।
७. आफ्नो वडा तथा टोललाई वातावरणमैत्री बनाउने विविध कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने ।
८. टोलमा बसोवास गर्ने बासिन्दाका बीचमा भवन निर्माण मापदण्ड, सामाजिक सुरक्षा भत्ता लगायतका सामाजिक सरोकारका विषयहरुमा विभिन्न चेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गर्ने ।
९. वातावरणमैत्री स्थानीय शासनका सूचकहरुको टोलमा कार्यान्वयन गर्ने र नगरपालिकालाई सूचक कार्यान्वयन गर्न सहयोग गर्ने ।
१०. आफ्नो टोल वस्तीलाई नमुना वस्तीको रुपमा विकास गर्न सहयोग गर्ने ।
११. हरित नगर, उज्यालो सहर, सफा शहर र सम्पन्न तथा सम्भ शहर स्थापना अभियानमा सहयोग गर्ने ।
१२. पूर्ण साक्षर, पूर्ण खोप, पूर्ण घटना दर्ता आदी जग्गाको संरक्षणमा नगरपालिकालाई सहयोग गर्ने ।

१३. टोलमा रहेको सार्वजनिक, पति, एलानी आदी जग्गाको संरक्षणमा नगरपालिकालाई सहयोग गर्ने ।
१४. संस्थाको अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, कोषाध्यक्ष तथा सचिवको चयन सर्वसम्मतिमा वा सो नभएमा बहुमतमा गर्ने ।
१५. नगरपालिकाको राजस्व परिचालनमा सहयोग गर्ने ।
१७. नगरपालिकासँग भएको समझदारी र सम्झौता अनुसारका अन्य कार्यहरु गर्ने ।

७. सदस्यता :

संस्थाको सदस्यता देहाय बमोजिम हुनेछ :

- क) यस विधानको उद्देश्य बमोजिम संस्थाप्रति श्रद्धा र निष्ठा राखी विधानलाई स्वीकार गर्ने स्थानीय टोलवासी यस संस्थाको सदस्य हुनेछ ।
- ख) सदस्य बन्ने इच्छुक नयाँ टोलवासीलाई संस्थाले तोके बमोजिम संस्थामा दरखास्त दिएमा सदस्यता प्रदान गरिनेछ ।

८. सदस्यता नरहने :

देहाय अवस्थामा सदस्य रहने छैन ।

- क) सदस्यको मृत्यु भएमा ।
 - ख) सदस्यले दिएको सदस्यता परित्यागको लिखित निवेदन संस्थाले स्वीकृत गरेमा ।
- तर, संस्थाको निर्णय उपर चित्त नबुझेमा साधारणसभामा पेश गर्ने र साधारणसभाको निर्णय अन्तिम हुनेछ ।
- ग) सदस्यता शुल्क नतिरेको वा संस्थाको निर्णय पालन नगरेमा संस्थाले निर्णय गरी सम्पूर्ण सदस्यलाई जानकारी गराएकोमा ।
 - घ) संस्थालाई हानी नोक्सानी हुने कार्य गरेमा वा नैतिक पतन, आर्थिक अनियमितता वा भ्रष्टचार गरेको अभियोग प्रमाणित भई सजाय पाएको कारण देखाई संस्थाले सदस्यबाट हटाउने निर्णय गरेमा । तर, सम्बन्धित सदस्यलाई सफाई दिने अवसरबाट बञ्चित गरिने छैन । यस सम्बन्धी

अन्तिम निर्णय गर्ने अधिकार साधारणसभाको हुनेछ ।

ड) नेपालको प्रचलित कानूनले निषेध गरेको कार्य गरेमा ।

९. साधारणसभाको गठन र कार्य प्रणाली :

साधारणसभाको गठन र कार्य प्रणाली देहाय बमोजिम हुनेछ :

- १) संस्थाको सम्पूर्ण सदस्यहरु रहेको एक साधारणसभा हुनेछ ।
- २) संस्थाको साधारणसभाको अध्यक्षता संस्थाको अध्यक्षले गर्नेछ ।
निजको अनुपस्थितिमा उपाध्यक्ष र निजको पनि अनुपस्थितिमा संस्थाको जेष्ठ सदस्यले गर्नेछ ।
- ३) साधारणसभा संस्थाको सर्वोच्च निकाय हुनेछ ।
- ४) साधारणसभा वर्षको एक पटक बस्नेछ ।

१०. साधारणसभाको काम, कर्तव्य र अधिकार :

साधारणसभाको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :

१. संस्थाको साधारणसभाको सल्लाह प्राप्त गर्न उचितदेखि पेस भएका विषयमा सल्लाह दिने ।
२. नगरपालिकाको सिफारीसमा लेखा परीक्षक नियुक्ति गर्ने ।
३. संस्थाको लेखा परीक्षकको प्रतिवेदन पारित गर्ने ।
४. कार्य समितिलाई अधिकार प्रत्यायोजन गर्ने ।
५. कार्यसमिति सम्बन्धमा भएका उजुरी पुनरावेदन सुन्ने र निर्णय दिने ।
६. संस्थाको विधान संशोधन गर्ने ।
७. आवश्यकता अनुसार सल्लाहकारको मनोनयन गर्ने ।
८. संस्थाको वार्षिक कार्ययोजना स्वीकृत गर्ने ।

११. आर्थिक व्यवस्था :

१. संस्थाको देहाय बमोजिम आर्थिक स्रोत हुनेछ :

- क. सदस्यताबाट प्राप्त शुल्क ।
- ख. सरकारी तथा गैरसरकारी संस्थाबाट प्राप्त हुने अनुदान र सहायता ।

ग. संस्थाको क्रियाकलापको सिलसिलामा प्राप्त हुने आय वा पुरस्कार ।

घ. अन्य आम्दानी ।

२. प्रत्येक असार मसान्तमा लेखा तयार गरी परीक्षण पश्चात विवरण साधारणसभामा प्रस्तुत गर्ने जिम्मेवारी संस्थाको हुनेछ ।

३. संस्थाको नाममा प्राप्त वा खरिद चल-अचल सम्तीको परिचालन र प्रयोग तोकिए बमोजीम हुनेछ ।

१२. कार्यसमिति तथा पदाधिकारीको राजीनामा :

१. समितिका सदस्यहरुले आफ्नो पदबाट राजीनामा दिन चाहेमा अध्यक्ष समक्ष दिन सक्नेछन् ।

२. अध्यक्षले आफ्नो राजीनामा सचिवमार्फत संस्थाको बैठकमा पेश गर्नुपर्नेछ र सो उपर संस्थाले निर्णय गरे बमोजीम हुनेछ ।

१३. कार्यसमितिलाई अविश्वासको प्रस्ताव :

कार्यसमितिका अध्यक्ष एवं पदाधिकारीहरु उपर अविश्वास लागे यथोचित कारण देखाई संस्थाका ६० प्रतिशत सदस्यहरुले विशेष साधारणसभा राखी अविश्वासको प्रस्ताव पेश गर्न सक्नेछ । अविश्वासको प्रस्ताव उपर छलफल गरी हुने निर्णयमा बहुमतलाई भन्दा सर्वसहमतलाई बढी जोड दिईनेछ ।

१४. विविध :

१. विधान संशोधन गर्नुपर्ने भएमा कार्यसमितिले स्वीकृत गरेपछि साधारणसभामा पेश गरिनेछ । साधारणसभामा उपस्थित सदस्यहरुको दुई तिहाई बहुमतले विधान संशोधन हुनेछ ।

२. प्रचलित कानूनहरूसँग वाभीएका बुँदाहरु स्वतः खारेज हुनेछन् ।

अनुसूची-२

टोल विकास संस्था दर्ता गर्ने निवेदनको नमूना

मिति :

श्रीमान प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतज्यू
गुर्भाकोट नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
शुभाघाट, सुर्खेत

विषय : टोल विकास संस्था दर्ता गर्ने सम्बन्धमा ।

उपरोक्त सम्बन्धमा यस नगरपालिकाद्वारा संचालित वडा नं.को....
.....टोलमा गठन गरिएकोटोल विकास
संस्थालाई गुर्भाकोट नगरपालिकाको कार्यालयमा दर्ता सुचिकृत गरिदिनुहुन
अनुरोध गर्दछु । यसटोल विकास संस्थाको क्षेत्र निम्न
उल्लेखित चार किल्लाभित्र सिमित रहनेछ ।

पुर्व सिमाना

पश्चिम सिमाना.....

उत्तर सिमाना.....

दक्षिण सिमाना

निवेदक

.....

अध्यक्षको नाम -

टोल विकास संस्थाको नाम -

ठेगाना -

अनुसूची-३

टोल विकास संस्थालाई दिने प्रमाण पत्रको नमुना

गुर्भाकोट नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
कर्णाली प्रदेश, शुभाघाट सुर्खेत

प्रमाण-पत्र

गुर्भाकोट नगरपालिका वडानं..... स्थित.....
..... मा गठन
भएको..... टोल
विकास संस्थालाई यस कार्यालयमा मिति..... मा दर्ता
गरी यो प्रमाण-पत्र प्रदान गरिएको छ । यस नगरपालिकाको आर्थिक,
सामाजिक, भौतिक पूर्वाधार, शहरी विकास तथा सुशासनलगायतका
क्षेत्रमा यस टोल विकास संस्थाको सहभागीताको अपेक्षाका साथै उत्तरोत्तर
प्रगतीको शुभकामना व्यक्त गर्दछु ।

आज्ञाले

कर्णबहादुर कुवर

निमित्त प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत